

Hp 3/7-95

Fra tap til investeringslyst

BANKKRISEN: Var ikke en realitet, men en konstruksjon

EGIL
BAKKE

Tidligere direktør for Konkurransetilsynet

For noen år siden var våre største forretningsbanker i en finansiell krise. De var i ferd med å miste egenkapitalen sin, ble det sagt. Staten måtte ta et krafttak for bankene, sa finansministeren og tok bankene og sparepengene fra de tidligere eierne.

Det som var et faktum, var at bankene, som flommet over av penger som følge av en lettsindig pengepolitikk i siste del av 80-årene, hadde begått en rekke dumheter. De hadde lånt bort store penger til usunne prosjekter og til uvederheftige låntagere. Tapene måtte komme, og de kom. Særlig i begynnelsen av 1990-årene var de store.

Hvor store var de? Om en bank en termin ikke mottar renter og avdrag på et utestående lån, er da uvegerlig alt tapt? Der hvor intet er, har selv keiseren tapt sin rett. Den som skylder penger, kan imidlertid komme på fote igjen og gjøre opp for seg etterhvert.

Dessuten er det et spørsmål om når banken skal bokføre tapene: Med én gang de blir konstatert eller over den tid det misligholdte lån ville ha løpt? I Norge var regelen slik at når et tap var konstatert, skulle det i sin helhet belastes driften med en gang. Det er ingen opplagt fremgangsmåte. Mye taler for å ta dem over tid.

Selv om tapene imidlertid ble bokført i sin helhet med én gang de ble konstatert, hadde bankene allikevel stort sett driftsinntekter som var store nok til å dekke dem. Det som utløste krisen, var ikke tapene, men myndighetenes krav om at

bankene ikke skulle ha lov til å bruke sine reserver til dekke dem. Tvert om krevde myndighetene at bankene nå, da tapene var på sitt største, skulle bygge opp ytterligere reserver. Selv det klarte bankene, men fordi disse reservene ikke ble god tatt som egenkapital, truet den formelle egenkapitalprosent å synke under lovens minimumsgrenser. Det var dette som utløste bankkrisen. Bankene var ikke illikvide, de hadde en enorm positiv pengestrøm. De var ikke insolvente, de hadde meget store skjulte reserver. Men de klarte ikke å holde den lovpålagte formelle egenkapitalandel samtidig som de skulle dekke de reelle tap av løpende drift og sette av betydelige beløp til bygge opp reservene.

Det var bare noen få som, den gang det pågikk, holdt hodet kaldt og påpekte at krisen ikke var en realitet, men en konstruksjon. Det som gjorde det vanskelig å få dette forstått, var at bankenes ledelse åpenbart var sterkt interessert i å få billige penger fra statskassen, penger som kunne komme godt med etterhvert. Utviklingen har vist at dette var en riktig vurdering. Banker som ifølge den offisielle historie var på det finansielle sammenbrudds rand for få år siden og som ble hjulpet på beina igjen av de politiske myndigheter, er i dag på en storstilt investeringsjakt og legger inn gode bud på både Vital og Norgeskreditt.

For ett år siden skrev jeg i denne spalte at moderne bankran ikke foregår med avsaget hagle, men ved hjelp av avskrivningsregler og seddelpresse. Utviklingen synes dessverre å vise at jeg hadde rett. Det som har skjedd, er muligens i samsvar med norsk lov, selv om enkelte betviler også det. Men er det i samsvar med norsk moral?

Egil Bakke

Aftenposten

GRUNNLAGT 1860 AV CHR. SCHIBSTED
UTGITT AV AFTENPOSTEN A/S
TLF. 22 86 30 00

EINAR HANSEIL
Sjefredaktør